

Число 27 (235) рік вид. VI. 6 липня 1930 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

Париж, неділя, 6 липня 1930 року.

Здається, що сьогодні говорити про «самостійність» совітської України — це є цілковитий анахронізм. Це питання просто зійшло потихеньку з порядку денного за непотребом. Після багатьох послідовних реформ «адміністративного» порядку, переведених більшовиками на території совітської України, — ця остання стала звичайнісенькою колонією червоної Москви. Наша батьківщина перетворилася в окуповану провінцію совітів, які керують всім її життям безпосереднє з Москви, перейнявши до себе відомства більшості тих комісаріятів, що себе ще не так давно називали «урядом УССР».

Ясно, що при такому стані Україні залишила Москва єдине тільки право — це право «благоденствувати». Про це і рапортують регулярно і ретельно Москві більшовицькі сатрапи на Україні.

Ще не так давно — у 1926 році — сепаратну лінію у життю совітського союзу пробувала займати філіялка ВКПб—т. зв. КПБУ, що на всесоюзному з'їзді відстоювала інтереси території України, але цей «сепаратизм» сьогодні вже не існує цілком. Акуратно проведеною лінією послідовного підбиття українських комісаріятів та керівних органів української промисловости та індустрії — запроваджено Москвою централізацію, і цей «сепаратизм» розтанув, як дим, а од нього лишився тільки спогад.

Сьогодні, так як і за царських часів. Ріжниці в становищі України немає ніякісенької.

Сьогодні голос українських комуністів лунає в суголос з ВКПб і всі резолюції навіть затверджуються під диктовку останньої. На останньому з'їзді КПБУ, до якого ми ще вернемося та наслідки якого ще одмітимо, було «одностайно і одногласно — цілком і повнотою»

ухвалено «політичну і організаційну лінію ЦК ВКПб» («Ком.» ч. 156 з 8. УІ. 30).

Отже цілком зрозуміло, що зазначений орган моськовської окупації на Україні друкоганий в Харькові на українській мові — дає аншлаг на цілу сторінку про те, що

«загартована в непримиренній боротьбі на два фронти — проти правих і «лівих» — опортуністів — КПБУ була, є і буде міцною підпорою лєнінського ЦК ВКПб».

Це ніби останній акорд сумної пісні на похороні «самостійно» совітської України, прощальне слово на могилі її відокремішности.

Що КПБУ, за допомогою якої московський центр керує Україною, висасує її останні соки, руйнує її економічне життя, пригноблює населення, рострілює й засилає її кращих синів, топить у терорі всі змагання України і тримає в «ежових рукавіцах» непокірний народ що ця сама КПБУ «була і є» вірною опорою і прислужником Москви, — то в цьому ніхто не сумнівається, навіть самі проводирі КПБУ, що вона і буде, як запевняє «Комуніст» і далі грати цю роль, в тому так само ніхто перечити не буде.

Але в тому, що українська нація, іменем якої КПБУ претендує говорити і провіл якою узурпує, не є і не буде підпорою Москви то про це не тільки ніхто не сумнівається, але з певністю можна сказати, що цей стан буде навіть скоро змінений.

Не будемо говорити про те, що у всіх перед очима, не будемо повторювати те, що вже всім відомо Потенціал опору української нації проти окупанта чужинця росте, і росте і прогресивній прогресії

Наростає гнів, якого не стримати ані жалюгідними деклараціями і бахвальними рапортами, — ні збройною силою червоної армії

І коли сьогодні КПБУ щільніше притулилася під захист ВКПб, то це тільки означає, що вона одчуває небезпеку і що розправа з нею і з «пославшими» її наближається Це одчуття й примушує міцніше триматися за того, за ким почуває вона свою силу.

Ясно тільки одне, що одночасно з тим, як вимете українська нація окупантську силу московську, то разом з нею вилетить за українські межі і вірна цій силі — КПБУ.

Генштабу ген.-хор. Є. Мешковський
(в Києві в травні 1918 року).

Під Чорним Островом.

(Пам'яті ген.-хор. Є. Мешковського).

На 6 липня припадає десята річниця жакливої катастрофи й страшного бою під Чорним Островом. Як жива, встає перед очима, яскрава, могуча постать міцного духу борця за правду, чесного служителя своєму обов'язку, вояка-лицаря, генерального штабу генерал-хорунжого Євгена Василевича Мешковського.

Цей невтомний працівник, вірний оборонець батьківщини, загинув в нерівній боротьбі, даючи приклад безкрай хоробрости і чесного виконання святого обов'язку до кінця.

* * *

В ніч з 5 на 6 липня 1920 року вирушила з міста Проскурова перша валка з запільним ешеленом командування 6 армії на Волочиськ. В цій валці їхало також управління 1-го генерал-квартирмейстера головної управи генерального штабу армії УНР.

Вже в Проскурові були чутки, що під Чорним Островом господа-

рює кіннота Буденного, а тому, всі, хто їхав з цієї валкою, були озброєні карабінами, мали набої і амуніцію. З валкою їхало 2 кулемети, але з дуже незначною кількістю набоїв.

Ніч була темна, аж чорна. Всі спали трівожно, тримаючися навіть у ві сні за карабіни, чекаючи кожної хвили катастрофи. Валка летіла, як стріла—машиніст хотів скоріше минути небезпечну станцію — Чорний Острів.

О 3-ій год. вночі страшний удар здрігнув валку, щось грізно загреміло в голові потягу, і валка станула. Затріщали рушничні стріли з поля.

Потяг наскочив на зірваний большевиками місток, паротяг з п'ятьма першими вагонами розбився в тріски. Большевицька кіннота почала обстрілювати місце катастрофи.

Одразу почувся могутий і бадьорий голос 1-го генерал-квартирмейстера полковника Мешковського, який закликав усіх до виконання свого обов'язку, чим і не дав можливості виявитися сполохові.

В одну мить всі здатні до бою люде вийшли з вагонів і швидко почали шикуватися в збірні сотні. На чолі першої став полковник Мешковський. Під командою наших енергійних старшин в одні шереги стали і поляки, і українці, а навіть цивільні люде. В потязі залишилися лише родини під захистом невеликої охорони з 10 люду. Надавши кожному відділу окреме завдання, полк. Мешковський, як орел, кинувся вперед із своїми 70 багнетами на ворога, що мав над ним колосальну чисельну перевагу (більше 650 шабель) і повів наступ вздовж залізниці на Чорний Острів.

Наші маленькі відділи, не зважаючи на шалений вогонь большевицьких гармат і переважаючі сили ворожої кінноти, відбивали атаки ворога.

Біля Чорного Острова закипів жорстокий бій, затріщали кулемети й рушниці. Полк. Мешковський брав місто і станцію, ідучи увесь час спереду з рушницею в руках. О 9-ій год. Чорний Острів був в наших руках, ворога одігнано за болото і лишалося захопити одніську переправу, щоб забезпечити собі панування над зайнятим містом, коли раптом ворожа розривна куля вдарила полк. Мешковського в ногу вище коліна і, розбивши кістку, вирвала цілий шматок тіла. Ранений полк. Мешковський впав, в перший раз в життя почувачи себе безсильним. Перемагаючи нестерпучий біль, він почав було повзти, але друга куля вразила його в руку.

Сходючи кров'ю, він пролежав під страшною спекою кілька годин (що також спричинилося до закаження рани).

Тяжко стало. Збільшувалися ворожі сили. Затріщали нові большевицькі кулемети. Вже десять годин тягнеться страшний бій. Десять годин відбиваються знесилені змучені люде від численного ворога. Перейняв від раненого полк. Мешковського командування полк. Тютюнник. Він пролетів на коні вздовж позицій і, побачивши, що наші

частини оточені зо всіх боків, сказав «нема що робити» і дав наказ відступати.

За той час, не зважаючи на величезні труднощі, під безупинним ворожим вогнем, вірні козаки й підполк. Чистосердів, віднесли раненого полк. Мешковського до потягу, який вже обстрілювався гарматним вогнем. З потягу на дрезині відвезено до паротяга, який присланий був з Проскурова, але не міг близько підійти до місця катастрофи із-за сильного гарматного вогню.

В Проскурові подано було першу медичну поміч пораненому, але невдало зроблена лікарем перев'язка і неможливість на протязі 3-х днів перевезти його до Тарнополя (усі залізничні мости були зірвані) в шпиталь—привели до трагічного кінця. Під покладеною лікарем гіпсовою пов'язкою утворилося газова флегмона.

По призді в Тарнополь, 9 го липня ранком, ампутація ноги вже не могла врятувати цього повного сил, молодости, здоров'я й енергії вірного сина України, і він того дня 9 го липня тихо одійшов у вічність із свідомістю свято виконаного обов'язку.

Жадного стогону, жадної скарги не вирвалося з тих могутніх грудей, які він з такою самопожертвою підставляв, боронючи рідну йому землю українську.

Найже в цей день родини всіх тих, кого він рятував, гинучи сам, згадають цього лицаря обов'язку й правди, в своїх молитвах. Найпам'ять про нього не вмре, не поляже, нехай ніколи не забудуться і стануть гаслом для молоді його передсмертні слова:

«все життя моє— у мене на першім місці був обов'язок...»

* * *

Генерал хорунжий Євген Василезич Мешковський народився 12.II. 1882 р. в старій шляхецькій родині на Полтавщині. Свою військову кар'єру розпочав однорічником в Роменському полку, в 1905 році одним з перших скінчив Чугуївську військову школу. Служив в Александро-Невському полку в Петербурзі. В 1919 році вступив в академію генерального штабу, яку скінчив в 1912 році. Увесь час великої війни перебув на фронті на різних посадах генерального штабу, персонально керуючи операціями в боях і подаючи приклад особистої хоробрости. Мав усі нагороди й ордени за бойові відзначення до Володимира та Георгієвської зброї включно.

В українській армії служив з лютого 1918 року, увесь час займаючи відповідальні посади — начальника оперативного відділу генштабу, начальника штабу Галицької армії, начальника штабу східного фронту, начальника штабу Волинської групи, начальника штабу армії і 1-го генерал-квартирмейстера генерального штабу армії УНР. За бій під Чорним Островом підвищено його було до ранги генерал-хорунжого.

Д.

Про організацію війська.

I.

Роки після великої європейської війни, в якій рішучим матеріальним чинником перемоги Антанти була перевага в техніці, позначилися дальшим розвитком технічних засобів бою та широким застосуванням їх у війську. В наслідок цього, річ очевидна, зайшли зміни в способах провадження бою і в організації війська, в першу чергу в піхоті й в кінноті.

В чужоземних арміях офіційна воєнна думка йде через те по лінії, так би мовити, заміни живої сили технікою, що в логичнім висліді допровадити мусить до переобтяження війська технічними засобами, зокрема до переобтяження безпосереднього згаданих родів його. Остільки є це ясним, що вже від довшого часу доводиться спостерігати в фаховій військовій літературі накликування до перегляду пануючої думки. Не відкидаючи наразі необхідности все більшого забезпечення війська технікою, нова думка разом з тим застерігає перед невідповідним застосуванням цього забезпечення — військо, а особливо піхота, коли в організаційній його структурі не буде дотримано засади одночасного рівномірного побільшення як засобів технічних, так і живої сили, буде технікою пересичене, переобтяжене і тим самим малоздатне до маневру.

Повища ревізійністична думка знаходить відгук у широких верствах військового суспільства як в державах з бідними промисловістю й економічними можливостями взагалі, так рівнож і в державах багатих, як, приміром, Америка і Франція. Особливо цікавим є, що якраз у Франції, яка так діткливо відчуває брак живої сили і завжди намагалася цей брак заступити технікою, дається найбільш яскраво спостерегти ці нові тенденції (Percin, Lukas та ин.).

В зв'язку з повищими тенденціями повстає проблема нових засад в організації війська. Це питання для нас є дуже актуальне через те, що в майбутній нашій праці по організації власного війська будемо мусіли йти новими в цій царині теоретичними досягненнями, не минаючи й власного досвіду.

П і х о т а. Більшість європейських держав наразі ще стосує у себе трьохдільну систему в організації військових одиниць, від найменших до найбільших. То значить, що, приміром, 3 чоти складають сотню, 3 сотні — курінь, 3 куріні — полк і т. д. Притім необхідно зазначити, що кулеметну сотню, яка скрізь нормально входить до складу куріня, треба зважати засадничо не органічною частиною куріня, а лише додатком, збільшуючим вогневу силу решти сотень, себто: 3-х сотень стрілецьких. Це треба віднести і до решти помічних відділів, як, приміром: полкову артилерію, відділи саперські, хемичні станції, відділи зв'язку тощо. Цю, власне, систему, яка має досить своїх додатних, хоч не менше й уємних, властивостей, було застосовано і в нас у році 1920.

Коли взяти під увагу, що бій є звичайно останнім актом певних чинностей кожної даної військової одиниці, а його попереджують: рух до поля бою, маневр в часі наближення до ворога, маневр на самім полі бою, різні помічні праці, як маскування тощо. які вимагають приділення до цього вояків, то в кінцевім висліді в бою може взяти уділ лише певна частина — добре, як це буде більша частина — цієї одиниці. Спробуємо подати більш конкретні обрахунки: розхід на похідну охорону, на розвідку на полі бою (бойову), на живий зв'язок, на нагляд за полем бою, на підношування набоїв, на різні інші потреби, навіть непередбачені, а кінцеві, що виникають в часі бою — оце чинності, що зменшують навіть початкові вогневу й ударну сили кожної даної одиниці. А притім доходить потреба кожному ступенем вищому начальникові мати щось в резерві. При умові, що засадничою до кожного начальника вимогою є, аби не перемішував й не розпоршував підрядних підлеглих одиниць, начальник буде розход вояків робити по можливості не перемішуючи органічних складових відділів і тоді при трьохдільній системі буде в ліпшій випадковій мати до диспозиції не три, а лише два відділи.

Це у випадковій зустрічного бою. Можуть бути випадки, що обстановка вимагатиме затримати дану частину на певній відтинковій на протязі де-якого часу, а навіть випасти може потреба застосувати на цьому відтинковій полі фортificaційні спорудження, щоб певніше оборонити цей відтінок. При обороні для військових одиниць визначається більші відтинки, ніж при наступі, через що й розход вояків буде більший, себто: скажемо, курінь мусить виставити в першу лінію 2, а навіть й усі три свої сотні, так само, сотня виставить свої чоти. Очевидна річ, що в сучаснім бою, коли відтінок оборони буде впрост засипувано залізом, трудно буде туж саму сотню, зглядно иншу одиницю, тримати в першій лінії більше 1-2 діб. Маючи навіть 2 сотні в першій лінії й 1 сотню в резерві, командир куріня не знатиме, яку з сотень першої лінії змінити сотнею резервною. Про це власне доводилося неодноразово чути скарги від командирів курінів і сотень в році 1920 — то значить і наш досвід говорить вже тоді за збільшення живої сили в розумінні збільшення диспозиційних одиниць в організаційних нормах.

Отакі думки й дані з досвіду накликають до перегляду засад існуючої організації піхоти. Зрештою, не лише про організацію менших одиниць, так само й про організацію полків а навіть дивізій, відповідно до реальних потреб війни і бою тепер, багато пишеться. Йдуть теоретичні пошукування компромісових розв'язань цієї проблеми, повстають проекти збільшення кількості чот в сотнях, збільшення лічби сотень в курінях і. т. д. Існує рівнож думка збільшення живої сили в існуючих організаційних рямакх — піднесення штатної кількості вояків, скажемо, в сотні з 150 до 200 люда.

На наш погляд трьохдільна система, принаймні в рямакх знизу до полка включно, уступить перед системою 4-хдільною, послідовно перепровадженою. Зрештою трьохдільна система й повстала в моменті

найбільшої кризи живої сили в часі світової війни, як у військах держав Антанті, так і осередніх держав, коли треба було за рахунок наявної живої сили створити більше одиниць. Трудно заперечувати згори, що така евентуальність на майбутнє буде виключена, однак все промовляє за тим, що на самім початку війни, коли вона матиме безперечно характер маневровий, 4-хдільна система організації одиниць буде найбільш доцільною.

До цього питання особливо уважно доводиться поставитися нам при усталенні засад організації нашого війська, взявши під увагу розлеглість теренів майбутніх воєнних ділань, можливості комплектування (наявність живої сили), можливості забезпечення технічного, а на початку понад усе вимоги тактично-операційні, які створюють необхідність широкого стосування деташованих частин, навіть невеликих, бо деташування рівнож легше можна буде виконати при системі 4-дільній, не порушуючи організаційних норм.

К і н н о т а . Певні думки в ще більшій мірі відносимо до проблеми організації кінноти.

Тут за збільшенням кількості, як сотні, так сотень в полках уже виразно промовляють бойові вимоги. Кіннота матиме в майбутній війні широкое стосування, роля її в певних обставинах може бути рішачою навіть і на Заході, а тим більше на Сході. Однак рішуче трудно припустити, щоб часто випадали можливості для чинів кінноти в кіннім бою, себто для стисло кінних атак. І досвід минулого, і сучасні теоретичні дослідження промовляють за тим, що скорше чини кінноти будуть комбінованими, то значить, що кінноті завжди треба бути готовою до ділань піхотних, зокрема оборонних, для чого кінноту, як знаємо, так широко забезпечується тепер засобами вогневого бою. Позатим, з певністю можна твердити, що лише у виняткових випадках зайти може потреба змасувати кінноту — одиниці більші дивізії ледво чи знайдуть тривалі можливості до попису. Натомісьць, великого значіння, зокрема на Сході, наберуть чини кінноти дивізійної, в нормах: полк, курінь, окрема сотня.

Так, кінний полк для завдань більшої міри, як окрему кінну сотню (автор цього засадничо є проти ріжного роду окремих сотень, однак за існування окремих кінних сотень говорить життя) для менших завдань завжди буде вжито в сучасній війні і в бою в ріжних цілях. Самостійні, а навіть в складі кінної дивізії, чини полку вимагатимуть значного розходу живої сили для даного єднання — армії, піхотної дивізії — на службу охороняючу, наглядаючу, розвідчу, на службу для безпосередньої охорони. Колиж нарешті виявиться необхідність провадити бій, то при загально-прийнятій складі кінного полка в 4 сотні, а сотні в 3 чоти, кінний полк свого завдання не подолає. Бо після повищого розходу живої сили — не говоримо про певний відсоток хворих, хворих коней — коли зайде потреба все одно чи то кінної атаки, чи піхотного бою, можна з певністю твердити, що командир кінного полка матиме тоді 2-2½ сотні, а цього рішучо замало. А вже після кількох днів бойової праці склад полка так зменшиться, що ці 2 сотні бойової з себе вартости не виявлятимуть.

Необхідно прийти до висновку, що кількість чот в сотні, а головне сотень в полку мусить відповідати завданням цих одиниць і безперечно сотні 3-х чотового складу, а полки 4-х сотенного булиб з окрема для наших майбутніх потреб невідповідними.

При збільшенні кількості підрядних одиниць в кожному данім єднанні виявляється проблема збільшення труднощів для начальника по керуванню ними, однак ці труднощі як в піхоті, так і в кінноті може бути покрано в той чи инший спосіб і вже в кожному випадку не можуть вони вплинути некорисно на організаційні норми, до яких провадять вимоги служби полевої.

Р. С.

3 життя й політики.

— Російська дискусія на українські теми. — Федералісти з примусу. — Переконуючі заяви про неминучість війни між полуднем і північчю і непереконуючі федеративні декламації.

Коли починаеш, виконуючи журналістичний обов'язок, переглядати російську емігрантську пресу, не може не кинутися увічі та велика увага, яку вона присвячує останніми місяцями національній проблемі на сході Європи взагалі, українській же справі з окрема. Рекорд в цьому побиває орган невдалого російського кандидата в Наполеони — А. Керенського — «Дні». Наш часопис не ставив і не ставить собі завданням систематично нотувати і обговорювати все то, що писали й пишуть про нас російські емігранти. Шкода для того часу і місця. Шкода повторювати ще раз всім нам відоме твердження, що росіяне нічого не забули і нічому не навчилися; шкода тратити місце, щоб наводити все нові й нові факти, якими це твердження можна ілюструвати. Незнання української справи, повна відсутність орієнтування в наших відносинах, як раніше і тепер, переймає всі писання про нас російських емігрантів. Як перш, так і тепер, ця відсутність знайомства з нашою справою не являється для російських емігрантських політиків жадною перешкодою для уложення найбільш рішучих і самовпевнених рецептів розв'язання української проблеми, рецептів, які, як і всі російські спроби підходу до українського питання, з часів царських і дореволюційних, мають ту спільну хибу, що вони, так мовити, завжди приходять zu spaet, що вони являються безнадійно пережитими і застарілими.

Коли ми, не зважаючи на всі ці неминучі прикмети російських писань і розмов про нас, хочемо тепер спинити увагу читачів на тому, що вони говорять про нас, то робимо це не через те, що в російській пресі тепер висовуються думки і проєкти, над якими вартоуб зостановитися серйозно. Теперішні розмови про нас — маємо передовсім те, що друкують «Дні» — заслуговують уваги через те, що дають вони матеріал для зрозуміння психологічного підходу російських політиків до нашої справи.

* * *

Чому виник і як виник теперішній інтерес до нас, вірніше занепокоєння нашою справою з боку росіян? Як дійшло до такого незрозумілого на перший погляд факту, що дискусії над докладом Керенського на зібранню «Дней» про колєктивізацію, учасниками якого були лише росіяне, обернулися в дискусію по національному, передовсім по українському, питанню? Не можна зробити другого висновку, знайомлючися з відповідним матеріалом, як той єдиний висновок, що сталося це не з доброї волі росіян, що є це логичний висновок їхніх політичних концепцій, а що виникло це проти їх волі під примусом фактів.

Для російських політиків на еміграції захоче повну силу і значіння популярна в російських політичних колах в царські часи формула: з початку знищення самодержавія, а потім розв'язання національного питання. Ця формула лише модернізована в той спосіб, що «спільним» ворогом тепер іменують не самодержавіє, а большевицький режим, на знищення якого мусять бути направлені зусилля всіх народів бувшої Росії. Як раніше, так і тепер росіяне не хотять прийняти, що для нас боротьба з царатом і сучасна боротьба з совітським режимом є органічно і нерозривно зв'язані з боротьбою за національне визволення; вони хочуть, щоб ми учинили над собою акт політичного і національного самогубства, розірвавши той нерозривний зв'язок, який творить основну рушійну силу в боротьбі наших мас проти совітської влади. А після повалення большевиків вони пропонують нам «полюбовно» розв'язати нашу національну справу. Зпочатку отже «успокоєніє», а потім реформи. При цьому підході росіяні до національної проблеми взагалі, до нашої справи з окрема, у них були всі психологічні дані для як найдавшого і як найбільшого замовчування, до одсування її на задній план, бо висовування її лише ускладняло б боротьбу проти «спільного» ворога. Цю політику російська емігрантська преса добросовісно виконувала на протязі багатьох років.

Коли тепер цьому замовчуванню прийшов кінець, то сталося це не з доброї волі емігрантських політиків. Що далі поступає розклад совітської влади, то все більше актуальною стає справа майбутньої долі сходу Європи серед західно-європейських політичних кол. Все більш виразні і зазначені позначаються серед неї течії, які стоять на погляді роспаду колишньої Росії, на ґрунті створення на сході Європи низки самостійних національних держав. Справа створення самостійної української держави все виразніше стає на порядок європейського політичного дня.

Російські політики довго закривали очі, щоби не бачити, і затуляли вуха, щоби не чути. Довго трактовано всі ці симптоми зросту західно-європейської opinio в окремих державах, як виступи невідповідальних і непоінформованих людей, які сталися в результаті злочинних заходів націоналістів. Але всі закляння емігрантських авгурів не могли припинити розвитку подій. Небезпека «роспаду» «єдиної» Росії починає ставати в свідомості російських політиків, як факт цілком можливий і реальний; вони усвідомлюють, що є цілком поважні сили, які працюють для переведення такого «роспаду», вони починають розуміти, що тактика замовчування української проблеми є політикою струся, що ховає голову в пісок. Цей страх перед «роспадом» ССРСР, ця небезпека утворення на сході Європи самостійних держав примушує тепер російських політиків спинитися над українською проблемою й витягати з архівів поживклі шпиргалі партійних програмів, на яких значиться гасло федерації. Справедливість проте вимагає одмити, що інтерес до української проблеми не обмежується цілком непереконуючим відмінюванням слова федерація. Керенський висовує думку про те, що блоку сил одосередніх мусить бути протиставлена спілка всіх сил державних, доосередніх, згідно діючих на ґрунті історично даної нам тепер Росії («Дні» ч. 89). А один з можливих учасників цього майбутнього блоку—Маслов, представник селянської демократії, в своєму докладі в Білграді підкреслив, що на другий день після упадку большевиків неминуча війна між полуднем і північчю і що один російський генерал вже план цієї військової кампанії розробляє («Куб. Край» ч. 4). Інтерес до української проблеми, як бачимо, аж надто широкий і арсенал засобів для її розв'язання дуже різноманітний.

В цілій тій дискусії, яку переводять перелякані перспективою «роспаду» ССРСР російські політики для нас найбільш цінною і вартою уваги являється щира заява С. Маслова про неминучість війни російської півночі проти полудня і розробку плану цієї майбутньої кампанії. Цінність і вартість цієї заяви полягає в тому, що власне тільки в цій заяві є конкретний політичний зміст, є та ясність і виразність, яких бракує всім іншим рецептам розв'язання української проблеми. С. Маслов дає собі повне справоздання суперечности інтересів українського полудня і російської пів-

ночі. Він розходиться з тими російськими політиками, які, вдаючи з себе ідіотів або являючися справді ними, в році 1930 уважають можливим вертатися до питання чи український рух має коріння в масах; він уважає національний рух остільки серйозним, а суперечності остільки значними, що справу можна розв'язати лише озброєною силою. Тому то в цьому питанню мусять забрати слово генерали, на разі без армії, в тій надії, що вони знайдуть конкретне розв'язання його на полі бою, коли будуть мати армію. Конкретна і ясна програма українсько-російських відносин.

Натомість та група російських політиків, яка не хоче дати в цій справі слово генералам, або не хоче признатися у тому, висловлює що-до нашої справи думки і погляди, у яких є все опріч конкретности і ясности. Виняток серед тих людей, що репрезентували російську «демократію» в «Днях» становить хіба п. Соловейчик. Він правда «теж» висловлюється за федерацію, але з його темпераментних виступів прямо таки проривається непереможне бажання передати розв'язання справи українсько-російських відносин генералам. І коли йому бракує ширости С. Маслова сказати це сьогодні, без всякого сумніву він скаже це завтра, бо як він справедливо зауважує «Київ — це не Камерун» («Дні» ч. 89). Що-до решти російських політиків, що виступали на згаданих зборах, то всі вони виявили при декларуванню своєї згоди з теоретичним гаслом федерації повну безпомічність і безпорадність підійти практично і конкретно до питання федерації між Росією і Україною. Треба спинитися на висяненню того, чому це так сталося, чи така постановка справи зроблена вмисне чи не вмисне, чи відсутність конкретного підходу до питання про федерацію України з Росією не означає по суті річей заховане непризнання можливости цієї федерації. Ми схилиємося до другого висновку, ми думаємо, що всі ці теоретичні прихильники федерації будуть гостро вороже виступати проти кожного конкретного проекту українсько-російської федерації. Бо не даремне вони підходять до цього питання так, що виключають всяку можливість його реальної постановки. Панове з «Днів» за федерацію, але вести пертрактації про неї вони згодні тільки тоді, коли б в українському таборі вони знайшли «церетелістів» — людей, які б вірили так званій російській демократії і щиро б йшли на порозуміння з нею. Вони ставлять таке домагання, не зважаючи на признання людини їхнього ж табору С. Івановича, що «церетелістів» що-до неросійських народностей в російському таборі мало («Дні» ч. 90), що таким чином, коли б раптом в українському таборі якимсь чудом виникла охота до порозуміння з росіянами, то тим би людям не було б з ким говорити. Вони стають на цей ґрунт, хоч, коли в мінімальній степені орієнтуються в українських відносинах, вони мусять знати, що в українських громадських і політичних колах їм прихильників федерації не знайти. Коли в їхніх рядах була свідомість необхідности і неминучости порозуміння і згоди між Росією і Україною, вони б мусли йти до українців і брати їх такими, як вони є, вони мусли б доводити представникам українських державницьких течій (бо інших немає), що шлях найбільш відповідний інтересам української нації полягає в федерації з Росією. Проте російські політики цього не роблять і робити цього не збираються. Вони хотять дочекатися появи таких українських груп, які б вони уважали гідними для розмов з ними. Що ж, хай чекають! Очевидно, що за браком Моркотуна їм доведеться мабуть спинитися на такому представникові України, як п. Соловейчик, який заявив, що він «теж» походить з України. Але хіба для них неясно, що такий підход до справи федерації, практично означає, що вони цю справу знімають з порядку денного, що це є гра фальшованими картами. Але ж хіба для російських політиків є можливий який небудь інший підход до цієї справи, коли на тому ж самому зібранню, яке так «широ» висловлювалося за федерацію, є можливий виступ промовця, який доводив, що на «Новоросію» Україна не повинна мати жадних претензій. Деж справді найти тих українців «церетелістів», з якими можуть говорити представники таких поглядів?

* * *

Ясно і недвозначно доводить та дискусія, яку розвивають російські політики над нашою справою, що навіть перспектива близости роспаду СССР не може їх привести до формулювання конкретної програми в українській справі. Ясніше є лише у тих, які покликаються на неминучість війни, на аргументи од генералів. Виразно говорять тільки ті, які мріють про завоювання України.

Ці конкретні наслідки російської дискусії на українські теми мусимо ми запам'ятати виразно і твердо. Мусимо запам'ятати не тільки для того, щоб задалегідь підготувитися до оборони проти північних завойовників, які починають ще на еміграції готувати свою зброю проти нас. Мусимо використати ці войовничі настрої російських політиків для того, щоб вияснити західно-європейській публічній opinіo всю ту небезпеку для справи миру на сході Європи й для світового миру, яку може принести зоологічний націоналізм російських емігрантських політиків.

В. С.

3 міжнароднього життя.

— Німеччина й совіти.

Увагу політичної європейської opinіo знову на де-який час було звернено на німецько-совітські взаємовідносини.

Як відомо, міжнародна політика німецької республіки базується на принципах так званої східної орієнтації, заініційованої покійним нині німецьким дипломатом гр. Броксдорфом-Ранцау та скріпленої совітсько-німецьким договором у Рапало. Між німцями та большевиками складено було тоді економічно-торговельну згоду, а одночасно з нею — сторони взяли на себе — ближче невідомі й досі — якісь політичні взаємні обов'язки характеру, як здається, оборонного союзу, спрямованого проти цілої тодішньої Європи, що в її складі Німеччина та СССР мали причини вважати себе цілковито ізольованими.

Совітам Німеччина потрібна була, аби мати в Європі безпечний і твердий терен, звідки вони могли провадити свою легальну й нелегальну політичну та комуністичну чинність. Німеччині потрібний був СССР-як вчорашній великий економічний ринок, як прикрита колонія в майбутньому, а на час договору — вони задовольнилися головним чином тим, що Москва була їм противагою що-до західних сусідів, вчорашніх ворогів з великої війни, політика яких, як не без рації здавалося німцям, могла бути дуже шкідливою для німецьких інтересів.

Цю політику взяв за свою беззмінний аж до наглої смерті своєї німецький міністр закордонних справ д-р Штресман; перейняв од нього в спадщину й заступник його д-р Курціус. Східна орієнтація, хоч і була персональним винаходом згаданого вище німецького дипломата, але дуже швидко стала, так мовити, загально-національною, бо за нею стали майже всі без винятку політичні партії Німеччини.

Німці увесь час виконували її надзвичайно совісно. Тяжко ще зараз сказати з певністю, чи була вона дуже корисною для Німеччини в її взаємовідносинах з західними сусідами, але для совітів вона була тою стежкою, якою вони пробралися — легально і нелегально — до цілого світу. Через Берлін, чи за його посередництвом, большевики зачинали всі свої пересправи з європейськими державами, добиваючися визнання *de jure* й *de facto* та складання економічних і торговельних договорів. У Берліні ж організували вони свою пропаґандійну централу, висилаючи звідки по цілому світу гроші, літературу та підготованих агентів. Більше того. у самій Німеччині повели вони шалену агітацію, оспороюючи у соціал-демократів впливи німецького пролетаріяту та провокуючи комуністичні заколоти, так звані пучі, та навіть правильно поставлені збройні бої на вулицях великих німецьких міст з рушницями й кулеметами, з сотнями ранених і мертвих.

Така поведінка большевиків, явна річ, не завжди була німцям до вподоби; вони протестували у Москві, сперечалися, загрожували, писали ноти, але все те якось не вадило їм і не перешкоджало на міжнародній арені підтримувати большевицьку дипломатію рішуче у всіх виступах її, навіть тоді, коли це зв'язано було безперечною компромітацією. Так, наприклад, мабуть ще в пам'яті усіх, як на женеvській конференції що-до обезброснення, скликаній Лігою Націй, заслужений німецький дипломат ще імператорських часів цілою силою свого красномовства підтримував тов. Литвинова та його чисто комуністичну пропозицію інтегрального обезброснення всіх держав і такогoж інтегрального озброснення робітництва. Німці все терпіли, все виконували бо, як то пояснювали в Європі — вони мусіли триматися большевиків, як необхідного політичного запілля на той випадок, коли б їх політика розпочата в Локарно і спрямована до наближення з Францією та на передчасну ліквідацію воєнних обов'язків, окупації рейнських провінцій і т. и. — скінчилася б неуспіхом, — СССР потрібний був Німеччині, як противага Франції.

З тих часів, обставини наче б то змінилися. Відомий план Юнга ввійшов у чинність, ліквідувавши боргові обов'язки Німеччини що-до колишньої Антанти, бо перевів їх із сфери державних взаємовідносин до площини комерційних зобов'язань; Трир та Кель покинуті останніми французькими військами, що-до Саарської округи в Парижі ведуться сприятливі пересправи між заінтересованими сторонами. Відносини Німеччини з її західними сусідами немов би стабілізовані і то за запорукою таких держав, як Англія та Франція, таких міжнародніх інституцій, як Ліга Націй. Большевицьке запілля наче то стало непотрібним для Німеччини.

Це — одна сторона справи. Друга складається з того, що міжнародне становище СССР, його, так мовити, престиж, набутий було за допомогою Німеччини з року 1925, за останні часи схиляється до різкого занепаду. В Англії, з якою совітам пощастило відновити дипломатичні зносини, большевики набули лише тимчасовий торговельний договір, одночасно з тим своєю пропагандою викликали проти себе ненависть і майже загальне зневір'я, в тому числі в значній мірі у робітничих колах. Надія на наближення до Франції, якою так пишалися свого часу большевики, пригасла майже остаточно. Такий самий, коли не гірший наслідок мали й совітські спроби затвердити за собою місце в Сполучених Штатах Північної Америки, а з де-яких держав цього континенту, як з Мексики, їх впрост, а то офіційно — вигнали. Так само мало чим можуть похвалитися совіти і в надбаннях своєї політики в колоніальних і напівколоніальних країнах. Успіхи їх у Китаю змінилися повною безнадійністю що-до майбутнього, а їх чинність на території Манджурії, як здається, різко поставила проти них Японію. У голандській Індії та у французьких тихоокеанських колоніях викликані ними заколоти суворо роздавлені відповідними урядами; втручання ж — за допомогою так званих червоних сорочок, — до справ британської Індії, викликало репресії навіть — різкі робітничої влади Мак-Дональда. Міжнародня несила СССР кидається в очі, — мусіли б наче б то звернути на це увагу й німецькі політичні кола.

Тай це ще не все. Підупала наче б то й віра німців у те, що СССР може вже й сьогодні бути ними економічно використаний. Німецька преса що-до цього сконстатувала повний неуспіх. За її словами, спроба налагодити німецько-совітське співробітництво в площині авіації зосталася висіти в повітрі, так само, як і пересправи про спрятливий транзит німецьких товарів у напрямках до Персії та до Китаю; що ж до численних концесій, придбаних німецькими капіталістами, то вони майже всі зараз на передодні краху й повної ліквідації. Загальному ж становищу совітсько-німецьких взаємовідносин така солідна газета, як «Koelnische Zeitung» присягає такі слова:

Німецько-совітська конвенція дозволяє большевикам виганяти німців із СССР, після того, як їх там довели до повного жебрацтва. Наші взаємовідносини, наче б то дружні, не перешкоджають большевикам посилати, — під виглядом заслання, —

на смерть десятками тисяч членів німецької меншости в ССРСР. Нарешті — совітсько-німецькі економічні взаємовідносини складаються в такий спосіб, що большевики вимагають од збіднілої Німеччини далеко тяжчих умов, ніж ті, що вони їх ставлять державам, з якими у них немає жадних договорів.

При наведених обставинах, здавалося б, що німцям нема причин далі стояти на принципах східньої орієнтації, бо вона нічого їм не дає, а «Рапальський канал, по виразу тої ж «Koelnische Zeitung», загрожує перетворитися впрост у болото». І коли між німцями та большевиками розпочалися пересправи що-до характеру їх політичних і економічних взаємовідносин, то можна було думати, що на цей раз начеб то для східньої орієнтації Німеччини находить кінець. Посилавав таку думку, ще й той факт, що як було на цьому місці вказано свого часу, німецьким канцлером після заїцинованого Папою духовного хрестового походу проти большевиків став член католицької партії д-р Брюнінг, що дуже збентежило і занепокоїло совітську пресу, себ-то совітську владу, бо у ССРСР немає иншої преси, як урядова.

А в тім наслідок пересправ був зовсім не той, що його можна було сподіватися. Німці й большевики, за взаємною згодою одночасно й урочисто підтвердили, що Рапальський договір служитиме їм на далі базою державних взаємовідносин, а необхідні економічні корективи до нього будуть внесені свого часу так званою комісією погодження, що її складено сторонами на паритетних началах.

Таким чином східня орієнтація Німеччини залишається на далі, а як доповнення до неї має бути складений новий економічний договір. Може лише ради цього останнього захована й політична дружба? Вряд чи воно так. «Temps» з цього приводу справедливо зауважує:

З совітами неможливо скласти економічної згоди, яка б була справді корисною. Комуністичний режим з одного боку, монополія зовнішнього торгу з другого — не дають шансів на те, щоб з ССРСР могли розвинутися нормальні торговельні зв'язки. Комуністична московська влада тримається виключно тими ресурсами, які вона дістає із закордону, висилаючи до чужих країн продукти праці свого населення та продаючи їх за всяку ціну, дарма що в ССРСР їх не вистарчає. До того ж большевицька система вимагає, щоб совіти купувати закордоном, як найменше. Ця система являється справжнім підступним обманом для тих країн, що мають наївність складати з ССРСР ті чи инші договори. Ніякі подробиці ні в чому не можуть змінити сути цілої справи.

Явна річ, що справедливість цих слів німці розуміють не гірше за французів, бо їх «совітський» досвід дається багатьма роками. І все таки Рапальський договір зостається для них базою їх взаємовідносин з совітами. Цитована паризька газета цей факт пояснює в такий спосіб:

Німці та большевики змагаються один одного пошити у дурні. Перші сподіванки перетворити остаточно зруйнований ССРСР у свою колонію, другі — сподіваються большевикувати Німеччину, після чого мав би наступити тріумф комуністичної революції в цілій Європі. Зачинаючи з часів Берестя Литовського ці задні думки творять тло політики совітсько-німецького наближення.

В цьому поясненню багато правди. Але можна було б вказати й шляхи, про які можуть мріяти чи мріють учасники так яскраво схарактеризованої паризькою газетою совітсько-німецької «гри в дурня». Обом контрагентам для досягнення кожним своєї мети, — потрібна перш за все єдина держава на сході Європи, але не така, яка зараз єсть, а більша — поповнена лімітрофами, в тому числі мабуть і Польщею. Ці держави муляють їм обом. Їх існування замикає перед німцями майбутність, бо нищить їх неприкриті мрії про відтворення що-найменше старих кордонів німецької імперії на сході; большевикам же вони перегороджують дорогу

до Європи та являються загрозливими на їх погляд прикладом для пригноблених ними України, Кавказу, Туркестану то-що. Цієї спільної мети большевики та німці наче б то хотіли досягти спільними силами, війною чи в якійсь иншій спосіб. А далі? Далі буде видно, бо кожний із «союзників» вважає себе сильнішим.

Вказано припущення може здаватися подекуди ілюзорним і не правдоподібним. Але нам, українцям, що добре знаємо большевиків і перебули тяжку руку німецької окупації, відомо може ліпше, ніж кому иншому, які мрійники оті «союзники» і які вони нерозсудливі й необережені політики. А тому од них — всього сподіватися можна.

Observer.

Протест Ісламу.

На початку травня с. р. Комітет Незалежності Ідель-Уралу звернувся з відозвою до цілого мусульманського світу. В ній яскраво змалював він боротьбу совітів з мусульманською релігією та ті репресії і терор, якими стараються вони денационалізувати мусульманську людність та вбити в ній всі святощі її душі. «Світе ісламський», говорить відозва, — «почуй і довідайся про всю правду життя в Росії»... А правда ця не весела, бо, як каже відозва, — «вже можна втопитися в сльозах, які пролляв там мусульманський нарід».

Для нас українців ця правда про совітську дійсність, як і самі відношення до всіх прометеївських народів на теренах совітського союзу не є новиною. Але для того всесвітнього Ісламу, до котрого відозва була скерована, для тієї багатоміліонової богобоязної мусульманської людности — вогняні слова і вимовні приклади останнього могли сказати і напевно сказали багато. Тім більше, що Комітет Незалежності Ідель-Уралу, друкуючи свою відозву в мовах: турецькій, арабській, перській, татарській та ин. — постарався про як найширше її розповсюдження. Відозву було надіслано представникам різних духовних, політичних та инших організацій всіх тих країн, де тільки перебуває мусульманське населення, а в тому числі: до Єгипту, Аравії, Індії, Персії, Болгарії, Греції, Румунії та ин.

В відозві цій закликалося всі мусульманські народи також і до висловлення протесту проти переслідування в совітах Ісламу.

Настав день 9-го травня, день свята «Курбан-Байрам», коли в цілому мусульманському світі відбуваються урочисті богослуження. В цей день і почувся голосний протест мусульман. Мусульманська еміграція, яка перебуває в Берліні, Лондоні, Варшаві, Вільні, Гельсінках, Нарві та в багатьох містах Румунії, під час цих богослужень відчитала згадану відозву Комітету Незалежності Ідель-Уралу, виносячи в той же час численні резолюції протестів та просячи заступництва у голови держави, в якій вона перебуває, у Папи Римського, єпископа Кентерберійського, єгипетського короля Фуада в Каїрі, у короля Геджасу Ібн Сауда в Мецці, у перського шаха, афганського еміра та президента Туреччини.

Святині Мекки зібрали в цей день до 100.000 віруючих, які прибули сюди з цілого світу, за винятком совітського союзу. Під час богослуження король Геджасу прочитав тут спеціальну молитву за всіх мусульман, що загинули в обороні своєї віри, а сама звістка про переслідування Ісламу в совітах зробила на присутніх велике враження.

Преса цілої низки країн, а особливо Туреччини, присвятила цим подіям багато місця і уваги.

І. Л.

3 партійного життя

Вельмиповажаний Пане Редакторе!

Тимчасовий Комітет У. С.-Д. Р. П.-Фракції, має за честь просити Вас не одмовитися видрукувати в Вашому поважаному журналі долучену до цього декларацію ініціативної групи У. С.-Д. Р. П.-Фракції.

Наперед висловлюючи Вам подяку за виконання нашого прохання, просимо Вас прийняти вислів правдивої пошани.

Левко Чиваленко (-)
Заступник Голови Тимчасового
Комітету.

21 червня 1930 року
Варшава.

П. Сікора (-)
Секретарь.

Декларація ініціативної Групи У. С.-Д. Р. П. Фракції

В українській Соціал-Демократичній Робітничій Партії (Великої України) віддавна вже намічалися розходження в поглядах на доцільність тієї чи іншої лінії в партійній тактиці. В сучасний момент, коли ці розходження виступають особливо ясно, частина членів У. С.-Д. Р. П. за кордоном вважає необхідним сформулювати свій погляд на тактичну позицію партії, який впливає з нижче наведеного розуміння сучасного політичного становища та ближчої фази революції на Україні.

Російський комуністичний режим виявляється на Україні наочним тяжким економічним та фінансовим визиском країни на користь Московщини й тяжким гнітом, за допомогою жорстокого терору, на всі прояви українського політичного, економічного та культурного життя.

Ця реакційно-утопічна колоніяльна політика большевиків на Україні має своїм наслідком руйну народнього господарства, безробіття, зубожіння та нечувані страждання народніх мас. Останніми ж часами окупаційна комуністична влада на Україні насильною колективізацією сільського господарства руйнує властиве сучасній стадії економічного розвитку індивідуальне селянське господарство, чим нищить продукційні сили та саме українське селянство, як класу.

Все це, разом зі скасуванням найменших ознак державної автономії, України, розв'язанням автокефальної церкви та нищенням української інтелігенції; створює, на ґрунті великого зросту національної свідомости, відповідні умови до виникнення на Україні революційного руху проти російської окупаційної влади. Тим більше, що й сама комуністична партія, руйнуючи народне господарство та нищучи селянство, підриває підстави власного існування й підготовляє упадок своєї диктатури, який прискорюється ще й розкладом цієї партії.

В наслідок, головним чином, великого зросту національної свідомости українських народніх мас та інших підбитих Москвою народів, міжнародня політична опінія, під впливом демократії, особливо соціалістичної вже майже залишила ідею відновлення після упадку большевиків був. Росії в її старих межах.

Отже, розвиток подій ще раз за сучасної історичної доби дає українському народові об'єктивну можливість вибороти собі державну незалежність.

В сучасний момент, з огляду на майбутні події, основними політичними гаслами української есціал-демократії є державна незалежність Ук-

раїни та республікансько-демократичний лад в ній. Обидва ці гасла — сполучені в традиційному гаслі Української Народньої Республіки. Українська соціал-демократія мусить триматися такої тактики, яка найбільше забезпечувала б переведення цих гасел в життя.

Але майбутня українська революція буде носити відмінний від революції 1917-18 років характер: тоді була фаза піднесення революції і широкі народні маси, зокрема селянські, пішли за гаслами соціалістичних партій, тепер же революція вступила в фазу свого занепаду.

Справді, селянство вже на протязі більше десятка років володіло одержаною в процесі революції землею, що привело до зміцнення в ньому власницьких інстинктів. Відбирання ж останніми часами комуністичною владою, що прикривається прапором соціалізму, від селянства землі для передачі колгоспам, яке переводиться руками т. зв. робітників — активістів (переважно люмпен-пролетарів), настроює селянство проти робітників та соціалізму. І хоч селянство не буде відогравати керуючої сили, а буде лише підтримувати інші революційні елементи, то все воно безперечно буде рішачим чинником в майбутній революції. Настроєне ж проти робітників та соціалізму і втомлене перманентною революцією, воно може стати об'єктом впливів реакційних політичних течій.

В таких умовах завданням соціал-демократії що—до селянства є паралізувати впливи на нього з боку монархичних, фашистських і інших антидемократичних реакційних елементів і тим зберегти завойовання революції. Тим більше, що це її завдання полегшується існуванням таких революціонізуючих та об'єднуючих народні маси моментів, як економічний визиск та соціальний гніт з боку комуністичної влади і над селянством, і над робітництвом.

Серед українського ж робітництва комуністична партія, через дискредитацію своїх скрайніх утопічних гасел та через погіршення матеріального становища робітництва, до певної міри підірвала віру в соціалізм та викликала в ньому вороже відношення до себе, що створює сприятливий ґрунт для виникнення і серед українського робітництва революційного руху. Тому завданням української соціал-демократії відносно робітництва є надати цьому рухові організовані форми і скерувати його в напрямі боротьби за державну незалежність, демократію та за свободу класових робітничих організацій.

Через неможливість, під терористичним большевицьким режимом, організованого громадянського та політичного життя, значна частина українського національно свідомого населення залишиться, під час майбутніх революційних подій, по-за впливами політичних партій. Тому, з огляду на малу соціально-політичну диференціацію українського суспільства, найважливіше чергове завдання української соціал-демократії — організація народніх мас, несамперед пролетарських, для боротьби з російською окупацією — може бути досягнене тільки шляхом створення коаліції з тими українськими буржуазними партіями та іншими політично свідомими елементами, що стоять на ґрунті республікансько-демократичної концепції Української Народньої Республіки, і переважно з тими з них, що мають довшу партійну чи державно-політичну традицію, яка забезпечує їм певний моральний рівень та державно-творчий характер. Така коаліція, через об'єднання всіх українських республікансько-демократичних сил, може найскорше привести до ліквідації російської окупаційної влади на Україні.

З огляду ж на недостатню організованість українських народніх мас, майбутня революція на Україні, під проводом об'єднаних українських республікансько-демократичних сил, може набрати найбільшого розмаху, збудити найбільшу активність народніх мас та викликати їх творчі сили, необхідні для відбудови державної незалежності України, лише

тоді, коли на чолі боротьби і державно-творчої праці буде стояти авторитетний, об'єднуючий стремління народніх мас, державно-політичний центр.

Єдиним таким центром може бути уряд Української Народньої Республіки, що перебуває на еміграції. В самому факті існування та діяльності на еміграції цього уряду на протязі десяти років є захований, в умовах нашої боротьби за незалежність, найбільш революційний момент супроти окупаційної комуністичної влади на Україні, бо цей уряд є для українського народу втіленням української державної ідеї та продовженням державної традиції.

Майбутній революційний рух українських народніх мас, що в умовах большевицької окупації та режиму Г. П. У. не могли набути ні рис, ні звичок, ні зв'язків, необхідних в нормально організованім політичнім русі, швидче всього може вилятися в форму багатьох роз'єднаних територіяльно й організаційно повстань. Об'єднати всі ці місцеві рухи-повстання не зможуть ні політичні партії, ні їх коаліції. Це буде під сиду лише центрові характеру державного, що користується авторитетом в масах, а єдиним таким центром може бути уряд Української Народньої Республіки.

Майбутня українська революція буде мати тим більше шансів на перемогу чим швидче властєся українському народові зорганізувати регулярну армію й державний апарат. Це можливо лише при умові існування законного державного уряду.

Створені з найбільш дисциплінованих елементів української еміграції кадри майбутньої армії й адміністрації можуть спричинитися до того, що майбутня боротьба та державне будівництво на Україні одразу прибере більш організований та культурно-європейський характер; зокрема ж, це забезпечить від виявів соціальної жорстокости та від ексцесів міжнаціональної ворожечі. Створити ж такі кадри, об'єднати їх та підготувити до майбутнього може тільки державний центр У. Н. Р., тим більше, що він об'єднав біля себе більше трьох четвєртин української політичної еміграції.

Нарешті, з ним одним держави світу можуть говорити, як з представником українського народу.

Таким чином, роля державного центру У. Н. Р. набірає в майбутніх подіях на Україні винятково поважного значіння.

Маючи ж на увазі, що державний центр У. Н. Р. весь час продовжує стояти на республікансько-демократичних позиціях та що керуюча роля цього центру в майбутніх революційних подіях на Україні буде гарантією дотримання в державному будівництві республікансько-демократичних засад, Українська Соціал-Демократична Робітнича Партія мусіла б стояти на ґрунті, коли не участі в уряді У. Н. Р. і відповідальности за його працю, то принаймні співробітництва з ним та громадського контролю, а вже що найменше визнати уряд У. Н. Р. за дійсний уряд України.

Між тим, Закордонна Делеґація У. С.-Д. Р. П., замість здійснення тієї чи іншої форми впливу на уряд У. Н. Р. в напрямі більшої послідовности його демократичної лінії, не тільки іґнорує чи навіть неґує державний центр У. Н. Р., а ще й підготовляє ґрунт до утворення в найближчий будучині якогось іншого керуючого національного центру в нашій визвольній боротьбі.

Таке відношення Закордонної Делеґації У. С.-Д. Р. П. до державного центру У. Н. Р. унеможливує дійсне переведення коаліції чи, що найменше, контакту та співпраці всіх українських республікансько-демократичних сил, бо величезна більшість їх на еміграції об'єднана біля державного центру У. Н. Р. В таких умовах творення на еміграції нового об'єднуючого українську боротьбу центру приведе в найкритичніший для України момент до розбиття сил українського народу.

Не погоджуючись з такою тактикою, не можемо в сучасний, так актуальний момент, нести за неї моральну відповідальність.

Тому ми, згадана група У. С.-Д. Р. П., з 19 квітня ц. р. заснували У. С.-Д. Р. П. Фракцію.

Основною тактичною позицією У. С.-Д. Р. П. Фракції, на підставі оцінки найближчої фази української революції, являється:

а) визнання потреби дійсного переведення в життя коаліції чи, що найменше, контакту та співпраці всіх українських республікансько-демократичних сил;

б) визнання уряду Української Народньої Республіки, що перебуває на еміграції, за єдине законне правительство України.

24 травня 1930 року.

П. Білінський, К. Голобродський, Г. Драченко, М. Ковальський, Л. Панасенко, П. Сікора, М. Таранович, Л. Чикаленко, О. Чубенко.

Кінець обмовної справи

В березні 1928 р. у літографованому виданні пражському — «Вістник Українського Комітету в ЧСР» — з'явилися замітки, що мали на меті накинути тінь на когось з українських професорів, якого назвалося «всім відомим в Празі українським професором». На вимагання групи професорів, звернене до видавця тої публікації — Громадського Комітету в Празі, назвати і'мя професора, якого має на увазі замітка, Комітет, ухиляючись од відповіді, ужив протє натяків на проф. О. Лотоцького. Останній оддав справу на рішення чеського коронного суду, оскарживши, як видавця, цілий склад управи Громадського Комітету, на чолі з проф. С. Шелухиним, і автора статті в згаданому виданні М. Шаловала. З причини, готовне, зміни адресів де-кого з оскаржених, справа не розглядагася на протязі двох років і нарешті призначена була на заслухання в суді 20 травня с. р. На передодні суду адвокат проф. О. Лотоцького дістав проголошення оскаржених, яке подаємо низше разом з листом адвоката.

Advokat
a obhajce ve vecech trestnich
Judr. Jindra Herrman

V Praze, dne 19 kvetna 1930.

PRANA II
Vaclavske Nam. 12
telefon 311-04
Uczet Post. Sporz. cz. 808
Nr. M. = R.

Pan
prof. Alexander Lotocky
V a r s z a v a
Miedziana 10, m. 20.

Slovutny pane profesore!

V zname Vam tiskove rozepzri obdrzel jsem tesne przed hlavnim przeliczenim, ktere jak Vam bylo oznameno bylo ustanoveno na zitrzek dne 20. t. m. od obhajce obzalovanych pana dra Vorla prohlaszeni, podepsane panem prof. Szeljuchynem, Hryhorjem Omelczenkem a Leonidem Klymenkem, s notarzsky overzenymi podpisy. Podpis pana Szapovala schazi, ponevadz tyz pry z republiky odcestoval a dle sdeleni pana Klymenka dli pry nyní v Americe.

V dusledku tohoto prohlaszeni vzal jsem zalobu proti vsem trem jme-

novanym zpet a ponechavam jen rzizeni otevrene proti panu Szapovalovi, proti nemuz ovsem by se mohlo jednati, jakmile se vypatra jeho adresa a proto navrhnu prozatim preruszeni trestniho rzizeni.

Tim pokladam zatim zalezitost za vyrzizenou a jakmile vypatram adresu pana Szapovala uczinim navrh na pokraczovani v rzizeni jen proti nemu.

Znamenam

s veszkerou uctou (підпис).

Переклад : *

Шановний пане професоре!

В знаній Вам пресовій справі я безпосереднє перед головним процесом, який, як Вас сповіщено, був призначений на завтрянній день 20 сього місяця, одержав од оборонця оскаржених pana Дра Ворля проголошення, підписане паном професором Шелухиним, Григорієвим, Омельченком та Леонідом Клименком, з нотаріально засвідченими підписами. Підпису pana Шаповала бракує, бо той начеб виїхав з республіки, а по заяві pana Клименка немов би нині перебуває в Америці.

В наслідок цього проголошення взяв я назад скаргу проти всіх трьох згаданих, а залишаю справу одкритою лише проти pana Шаповала, проти якого можна буде доходити, як тільки виявлено буде його адресу, а через те запропоную тимчасову перерву в карній розправі.

Тим вважаю поки що справу за вирішену, а як тільки виявлю адресу pana Шаповала, учиню внесення про продовження розправи тільки проти нього.

Висловлюю повну шану

(підпис).

P r o h l a s e n i .

Podepsani prohlašují, že články uverzejnenými v tiskopise Vistnik ukrajinského komitetu a sice články nadepsanými «Tezkou cestou», «Novy zloczin neprzatel ukrajinske emigrace v CZSR» a «Przemitani u okna» neminili dotknouti se cti p. profesora Lotockého a , ponevadz članky ty se pana profesora Lotockeho netykaly a litují take, že jména pana profesora vzpomenuto bylo v dopise upravy komitetu z 19 czervna 1928 a zadají proto, aby pan profesor Lotocký tuto zmínku prominul. Sergij Szeluchin. Hryhorij Omelzenko. Leonid Klymenko.

V Praze, dne 18 dubna 1930.

Переклад .

Проголошення .

Підписані проголошують, що статтями, опублікованими в друковій Вістник Українського Комітету, а власне статтями під наголовками «Тяжкою дорогою», «Новий злочин ворогів української еміграції в ЧСР» та «Міркування біля вікна» не мали наміру зачепити честь п. професора Лотоцького, з огляду на те, що статті ці pana професора Лотоцького не торкалися, а шкодують також що ім'я pana професора Лотоцького згадано було в листі Управи Комітету з 19 червня 1928, а через це просять, аби пан професор Лотоцький цю згадку вибачив. Сергій Шелухин. Григорій Омельченко. Леонід Клименко. В Празі, дня 18 квітня 1930.

З преси

Уся московська преса без різниці когьорів радісно ухопилася безсоромну видумку большевиків про сварки серед членів українського уряду з приводу підписання, мовляв, якогось нового договору розділ територій.

Не змовчало і паризьке «Возродження». На другий день після появи спростовання цього всього в нашому журналі згадало воно про базуючися на... «Известія». Ось що пише «права» російська газета:

«Головний Уповноважений Української Республіки і Головний Отаман Української флоти і Війська батько Левицький подався до демісії. Приводом до цього, як пишуть «Известія», було небажання Левицького підписати новий договір з Польщею».

«Возродження» посилається на «Известія», які одержали свідомості з ГПУ. Справді «трогательное єдіненіє».

9-го липня с. р.

в десяту річницю героїчної смерти генерального штабу
генерал хорунжого

**Євгена
Мешковського,**

щовмер від ран, отриманих в бою під Чорним Островом, буде
одслужено заупокійну службу Божу та панахиду в місцевій
церкві м. Тарнополя, де він похований.

Хроніка.

З Великої України.

† Академик Тутковський. 2 червня в Києві помер акад. Тутковський, відомий геолог («Ком.» ч. 152 з 4. УІ).

— Інститут Організації Праці. В Києві засновано «Республіканський Інститут Організації Праці в сільському господарстві», завданням якого є вивчати організації праці в колгоспах та совгоспах на Україні. Директором Інституту призначено Бляу («Пр. Пр.» ч. 131 з 10. УІ).

— 3'їзд української асоціації фізиків. В Києві 7-11 червня відбувся 2-й з'їзд української асоціації фізиків» («Ком.» ч. 159 з II. УІ).

— Нове об'єднання російських письменників у Києві. 18 квітня закладено в Києві нову організацію російських письменників — «Комунна Писателей» («Пр. Пр.» ч. 130 з 8. УІ).

— Реорганізація високого шкільництва. Совнаркомою України ухвалив передати високі школи у відання відповідних наркомів, утворюючи окремі інститути різних спеціальностей. Реформу цю має бути переведено до липня с. р. У віданню комісаріату народної освіти залишаться поки-що деякі багатофакультетні високі школи, як напр., Харківський, Київський та Одеський Інститути Народного Господарства, бо немає поки що приміщень, де б поодинокі Інститути, утворені з факультетів могли поміститися.

Тому що комісаріяти, яким високі українські школи передаються, на Україні не існують, школи ці таким чином попадають у безпосереднє відання Москви («Пр. Пр.» ч. 132 з II. УІ).

— Україні не буде повернуто всі награвовані москалями цінності. Відома комісія «по обміну» культурними цінностями між УССР та РСФСР відбула своє друге засідання. Із зброї Україні буде повернуто тільки «зразкові збірки» зброї різних часів. Україні передадуть тільки частину пам'яток матеріальної культури, починаючи з часів литовсько-польської доби. Між иншим, буде Україні повернено збірку річей ограбованої Меншиковим церкви в Батурині при його зруйнуванні москалями («Ком.» ч. 157 з 9. УІ).

— Військовізація високих шкіл. У всіх високих школах сов. України провадяться із студентами військові навчання з метою приправити їх на командирів чот у військовий час. Це військове навчання студентів має такі великі розміри, що у військовий час старшин у червоній армії, які пройшли вишкіл у цивільних школах, буде значно більше, ніж тих, що скінчили спеціальні військові школи («Ком.» ч. 154 з 6. УІ).

— Підвищення диференційованого паю в кооперації. Ті особи, які мусять платити пай в 50 карб. надалі будуть платити 60 карб., пай в 40 карб. підвищується до 47 карб., замість 30 карб. буде платитися 34 карб. 50 коп., замість 20 карб. — 23 карб. і замість 15-17 карб. Члени родин мають платити $\frac{1}{4}$ паю основного члена родини. Наймити платять за пай 5 кар. члени комун також 5 карб., і члени артилей — 10 карб. («Ком.» ч. 155 з 7. УІ).

— Плана весняної сівби не виконано. Планові завдання по сівбі вповні виконано тільки у 18 округах України і то тільки на 1 червня («Ком.» ч. 151 з 3. УІ).

— В деяких округах недосіяно дуже багато. Напр., в Миколаївській окрузі технічних культур засіяно: махорки — 53 відс., бакуну — 18, конопель — 31 відс., буряку — 58 відс., картоплі — 76 відс., цукрових буряків — 83 відс. По сояшнику ж та по кукурудзі Миколаївщина плану не виконала цілком («Ком.» ч. 153 з 5. УІ).

— На Луганщині кукурудзі на 1 червня було засіяно тільки 30 відс. плану («Ком.» ч. 154 з 6. УІ).

— Мило по карточках. Починаючи з червня місяця в Харькові почала видавати по 1 куску туалетного мила на кооперативну книжку і на цілу родину («Ком.» ч. 152 з 4. УІ).

— Брак води в Донецькому басейні. Совнарком України визнав, що справа водопостачання Донецького басейну знаходиться в такому загрозливому стані, який межує з повним зривом промислового плану із-за браку води («Ком.» ч. 151 з 3. УІ).

— Рostrіли. Виїзна сесія Ниженьського окресуду засудила до роstrілу п'ятьох селян села Лосинівки за приналежність підчас горожанської війни до антисоветської організації. Крім того, чотирьох чоловік засуджено до ув'язнення на різні строки («Ком.» ч. 150 з 2. УІ).

— Селянський терор. У с. Колійниця Герляківського району підпалено колгоспівську стайню, в якій згоріло 22 коней («Ком.» ч. 158 з 10. УІ).

— Велике нещастя в школі. В 14 трудовій школі в Харькові підчас кіносеансу в кімнаті на 3 поверсі, в якій було 400 дітей віком від 6 до 11 років, спалахнула фільмова стрічка. «Чорний» хід у школі було замкнено, сходи було пагано освітлено і до того головний вхід було також замкнено служницею, яка, замкнувши двері, прийшла дивитися кіно. В результаті діти підчас паніки збилися на сходах, поручі яких не витримали і змамалися, наслідком чого вбилося 28 дітей, падаючи до додолу і поранилося 11 («Ком.» ч. 158 з 10. УІ).

З життя укр. еміграції у Франції.

— Пожертви на бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі. В червні місяці одержано пожертви: 1) від Україн. Гуртка в Аннесі по листу ч. 367 — 30 фр. (збірка п. Болюби), 2) від панства Олесі та Миколи Рибачука з Сувадок — 57. 15 фр., 3) від Б.-отця Д. Д. Лещишина з Дофін, Канада — 1 доллар, 4) від Укр. Громади в Еш, Люксембург по листу ч. 365 — 100 белг. фр., 5) від Укр. Громади в Ліоні по листу ч. 250-120 фр., 6) від філії Т-ва б. вояків армії УНР в Ліоні по листу ч. 251 — 126. 60 фр., 7) від Управи Т-ва б. вояків армії УНР у Франції — 50 фр., 8) від різних осіб за марки з портретом С. Пет-

люри — 33.50 фр., 9) від Спільни Українських Студентів в Німеччині (Берлін) — 314.20 фр. замість панахиди в 4-у річницю смерті бл. п. С. Петлюри, 10) від представника в Букарешті п. Дм. Геродота — 715 фр., 11) від Української колонії в Crespin, Blanc. Misseron, Nord, по листу ч. 357 — 45 фр. (збірка п. І. Варнак-Вонархи), 12) від Укр. Громади в Шато-де-ля-Форе по листу ч. 360 — 67 фр., 13) від Комітету Укр. Організації в Парижі (Укр. Громада у Франції, Організація Укр. Націоналістів та Укр. Греко-Католицьке Братство) — 70 фр.-решта від зібраних підчас Академії пам'яті С. Петлюри 24. У. на вінок на могилу С. Петлюри, 14) від п. М. Гмирі — 5 фр., 15) від пані Юлії з Нью Джерсей (USA) — 3 долари, при відвідинах Бібліо-

теки, 16) від панни Ольги Кірчан з Н'ю-Джерсей (USA) — 1 доляр, при відвідинах Б-ки, 17) від Українців в Pont de Cherny-Isère — 27 фр. (збірка п. З. Різнікова), 18) від п. представника Б-ки в Чернівцях полк. Д. Антончука зібраних підчас Академії 25. У. по підп. листах чч. 275-6-7 — 520.85 фр. 19) від п. Каленика Лисюка з Н'ю Йорку — 500 фр., 20) від пані Л. Ілляшенко з Алжиру — 100 фр., 21) від Україн. Драматичного Гуртка в Ліоні по листу ч. 249 — 45 фр., 22) від Спліски Укр. Восних Інвалідів армії УНР в Каліші — 50 фр., 23) від Союзу Українців-Надніпрянців в Детройті, Спол. Держави, через проф. Вол. Тимошенка по листу ч. 172- — 506.25 фр., 24) від Укр. Громади в Л'єжі, Бельгія, по листу ч. 366 — 130 бельг. фр., 25) від п. В. Королева з Мельнику, ЧСР — 16 кор. чеч., 26) від Укр. Громади в Оденле-Тиші по листу ч. 356 — 170 фр., 27) від Народного Дому ім. С. Петлюри у Вонда, Саск. Канада — 13 доларів, 28) від ріжних осіб по листу в самій Бібліотечі ч. 376 — 134.10 фр. Всього поступило в касу до 28 червня 6072.50 фр.

Всім жертводавцям Рада Б-ки висловлює свою щирю глибоку подяку.

— З життя Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. За місяць червень 1930 р. Бібліотека дістала, яко дар, ріжних друків від 23 осіб та 6 організацій. Ці дари надійшли від: 1) п. М. Галагана (Прага) — 2 кн., 2) відс. п. Костя Штундера (Польща) — 2 кн., 3) п. Ф. Дзюби (Париж) — 3 кн., 4) п. Бориса Лазаревського (Париж) — 2 кн., з них одна: Археографічний Збірник, від ВУАН, дуже рідка, бо все видання, що вийшло на Україні р. 1927, знищено потім комуніст. владою, 5) Клубу «Прометей» (Варшава) — 2 кн., 6) від п. А. Рішка (Париж) — 7 чч. журналів та архив Укр. Нац. Коз. Т-ва (Унакото), 7) п. Л. Буткевича (Париж) — 18 кн., 8) п. І. Варнак-Вонархи (Креспен) — 7 кн., 3 чч. жур-

налів та 10 малих друків, 9) від Книгарні «Тризуба» — 20 кн. та 1 лист, 10) від Укр. Громад. Вид. Фонду (Прага) — 44 кн. та 3 чч. журналів, 11) п. інж. В. Проходи (Подєбради) — 1 кн., 12) проф. Б. Мартоса (Подєбради) 1 ч. журн., 13) п. С. Хоменка (Тарнополь) — 12 чч. газ. Schwila за р. 1927 — процес Шварцбарда, 14) п. інж. О. Костюченка (Польща) — 1 кн., 15) пані З. Кущинської (Прага) — 1 кн. і 1 ч. журналу, 16) п. М. Мілоцького (Париж) — Хрест Залізних 3-ої дивізії, 17) п. Т. Савули (Відень) — 1 кн., 18) від В-ва «Сіач» (Прага) — 25 книг своїх видань, 19) від п. В. Королева-Старого (Мельник, ЧСР) — 14 книг, 6 чч. журн. та три стрічки від вінків на могилу пок. Каєнського, 20) від п. П. Книш-Слободжанського (Париж) — 8 книг, 7 чч. журн., 1 рукопис, 2 грамоти Унакото, мапа укр. земель, три фотографії та малюнки: прапора Мароканського Коща Унакото, побратимського знаку Унакото та бунчуків, перначів і уніформ Унакото. 21) від п. інж. М. Шумицького (Париж) — 1 кн., 22) від пані М. Кучерявенкової (Париж) — 1 кн., 23) від п. Коваля (Прага) — 24 чч. журналів і газет, 24) від Укр. Громади в Білгороді (Югославія) — 2 листівки від Громади, з яких одна подає статті Переяславського Трактату з Московщиною в сербській мові, 25) від NN (знайдено в скринці для листів) 3 нім. книжки, 26) від п. І. Токаржевського-Карашевича (Париж) — 8 книг, 18 чч. ріжних газ. і журн., 27 мал. і фотографій з портретів гетьманів та інших діячів україн. і чужинських, 27) від пані Г. Є. Келлер-Чикаленко (Женева) — 20 фотографій укр. діячів, 28) від по. Д. Д. Лецишина з Дофін, Канада, одержано коперту з першого листа, висланого 20 березня 1930 р. з поштової контори ім. С. Петлюри, отвореної в Канаді, в штаті Манітоба. На коперті є її посвідчення, коли цей лист був доручений п.-о. Лецишинові. Ініціятиву до від-

криття цієї контори подав п.-о. Лецишин, а всю справу перевів п. Федір Мужилівський, котрий і став її першим начальником.

Разом п.-о. Лецишин надіслав і мапу, де означив місце положення контори.

Крім цих пожертв Б-ка дістала ряд більших пожертв. Міжорганізаційний Комітет вшанування пам'яті С. Петлюри в Празі подарував 500 прим. виданого Комітетом «Збірника пам'яті С. Петлюри». Украївська Громада в Вел. Герцогстві Люксембурзькому передала свою громадську бібліотеку у власність Б-ки ім. С. Петлюри в пам'ять помершого свого члена сотника Йосипа Твардовського. Украївська Громада в Оден-ле-Тишу (Франція) на Загальних Зборах 23 лютого 1930 ухвалила: «книжки, журнали, ноти, мапи, портрети, гравюри, прапори по ліквідації Громади переходять у власність Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі, як рівнож і все, підходяче під одну з зазначених категорій, що буде придбано в майбутньому». В постанові зазначено, що «це вирішення не може бути відкинуто або змінено ніякими постановами майбутніх Загальних Зборів». Ця Бібліотека Громади лишається в Оден-ле-Тишу до дня ліквідації Громади й іменується філією Б-ки ім. С. Петлюри в Парижі.

Таким чином на провінції вже існує дві філії: в Шалеті й Оден-ле-Тишу.

Всім жертводавцям Рада Бібліотеки приносить вислови воєї широй подяки.

• В червні місяці Бібліотеку відвідало 98 осіб.

— 24 червня Рада Бібліотеки мала приємність вітати в помешканні Б-ки M-me Ch. Bonin, що зробила таку цінну й велику жертву для Б-ки. Разом з нею завітали п.п. Castagné і Bonin. На спомин цієї візити Рада Б-ка вручила M-me Bonin альбом укр. вишивок з адресою й орнаментом мистецьки виконаним малярем-артистом п. Омельченком.

— З б о р и , п р и с в я ч е н і п а м ' я т і п р о ф . П . Х о -

л о д н о г о . В неділю 29 червня в помешканні Украївської Об'єднаної Громади відбулися збори, присвячені пам'яті проф. Петра Холодного. Короткою промовою одкривши збори, Голова Громади п. М. Ковальський запросив присутніх вшанувати пам'ять покійного хвилиною мовчанки і вставанням. Слово взяв потім проф. О. Шульгин, який в своїй промові подав особисті спогади про політичну і громадську діяльність небіжчика та його характеристику. Після того слово було дано п. Шумицькому, який оповів присутнім свої спогади про Київський період життя проф. П. Холодного. Нарешті на останку п. М. Ковальський спинився над характеристикою покійного підчас його перебування в Тарнові на еміграції, та побіжно торкнувся зокрема його малярської діяльності. З трьох промов перед присутніми виросла велична, така багата, різноростороння й оригінальна постать небіжчика, одного з найвидатніших людей новітньої української епохи.

— В С о ю з і У к р . Е м і - г р . О р г а н і з а ц і ї у Ф р а н - ц і ї . 16 червня відбулося перше засідання нової Ген. Ради Союзу, вибраної на останньому 7-му з'їзді Союзу у Парижі 7-8 червня. По розподіленню функцій поміж своїми членами, Генеральна Рада розглянула такі справи: 1) лекційну і роз'їзди. Вирішено в ближчому часі вислати представників до Гавру, Альзасу і Громад в околицях Парижу. Одночасно вислати справу з приїздом лекторів з-за кордону, а також можливість використати для лекцій в Громадах представників кавказької колонії у Парижі. 2) справу розмежування сфер діяльності Громад і філій т-ва вояків. Запроєктовано виробити практичні вказівки по згоді Ген. Ради з Радою Т-ва вояків; 3) справу пропаганди і вербування членів Союзу. Вирішено виробити спеціальний проєкт; 4) справу заснування фонду допомоги хворим. Доручено виробити проєкт реґуляміну і фінансування його.

5) церковну справу. Затверджено текст зверення до Уряду УНР відповідно постанові в цій справі з'їзду союзу.

Крім повищих справ заслухано доклад скарбника, затверджено біжучі прибутки і видатки, а також розглянено ріжні прохання членів Союзу. Що торкається обмірнування справи видавання союзного органу, то вона за браком докладу на цьому засіданню ще не була розглянена. Так само справа здійснення постанови з'їзду про заснування двох стипендій для бідних студентів членів Союзу має бути розглянена лише по виробленню спеціального регуляміну і проекту фінансування.

— 30 червня відбулося чергове засідання Ген. Ради, на якому було заслухано 1. звіт члена Генер. Ради п. Косенка про свято Франка в Гаврі 29 УІ, а також доклад про становище цієї організації. В зв'язку з цим докладом Генер. Рада постановила сформувати рухому бібліотеку ч. 2 з тим, що ця бібліотека в першу чергу має бути передана для користування Громаді у Гаврі; 2) обговорено становище укр. колонії в Ліоні спільно з ген. О. Удовиченко і в результаті обміну думок винесено резолюцію, текст якої постановлено надіслати обом існуючим в Ліоні укр. організаціям; 3) обговорено доклад колеґії по видаванню органу Союзу. Рішення Генер. Ради в цій справі відкладено до чергового засідання; 4) в справі лекційній постановлено зробити відповідну асигновку Паризькій Громаді на улаштування лекцій сен. Марґоліна. Що-до лекцій на периферії вирішено прийняти пропозицію інж. Єремїїва, з тим, що лекції мають бути відчитані у всіх громадах Союзу.

— Ліон. 11-го червня в Ліоні відбулася вистава «Жидівка Вихрестка». Цією виставою «закрили сезон» і наші ліонські українці. Вперше в Ліоні виступили добре відомі ще по таборовим виставам та по Кнютанжу пані Таран та Іванова Мальвіна. Треба підкреслити, що у Ліоні пере-

буває дуже мало сімейних українців, через що Ліонський Драматичний Гурток завжди болюче відчував відсутність жіночих сил. За останній час Ліон поповнився українцями за рахунок Кнютанжу, завдяки чому ми мали приємність побачити у себе на сцені гарно виконану досить тяжку для постановки «Жидівку Вихрестку».

Роллю Сарі виконала пані Таран. Присутні разом з артисткою переживали тяжку душевну драму жидівки Сарі. Виконання ролі справило величезне вражіння на присутніх. Пані Іванова чудесно виконала роллю старої класичної селянки-баби. Видно, що не вперше виконує відповідальні ролі. Приїзд пані Іванової до Ліону — цінне придбання Драматичного Т-ва. Роллю Приськи добре провела пані Логошина. Роллю Оришки виконала пані Ковальчук. Лейбу граврежисергуртка пан Логошний. Цю тяжку роллю провів він надзвичайно гарно. Особливо сильне вражіння справила остання сцена — прокляття Сарі і божевілля його. П. Григораш дав велику приємність в ролі п'янички-селянина Треба сказати, що п. Григораш на ролях коміка здобув собі велике ім'я і признання публіки.

Ця остання вистава показала, що Ліон посідає не аби-які містецькі сили, і коли тільки ніщо не перешкодить праці Гуртка, то безперечно праця його матиме великий успіх, якого ми бажаємо йому од всього серця.

Вистава закінчилася національним танком в дивертисменті під орудою п. Ларіончука, після чого був бал до ранку.

— Г а в р . У неділю 29 червня Гаврська Громада улаштувала свято річниць смерті І. Франка. Доклад про життя, творчість і значіння Ів. Франка прочитав член Ген. Ради Союзу п. Косенко. Після свята відбулося ділове засідання Ради Громади на якому було знов підкреслено, як на 7-му з'їзді, необхідність як найшвидшого зорганізування рухомої бібліотеки Союзу ч. 2 улаштування виставки книжок, часописів у

Гаврі і необхідність перетягнення до Гавру для праці в Громаді яко могла більшої кількості культурних робітників. З обміну думок вияснено також повну можливість улаштування бажаючих приїхати до Гавра на працю фахову, а також і не кваліфіковану в порту, на заводах і в різних підприємствах. Кільки разів Громаду запрошено дати хоріві концерти в церквах Гавру, але з-за браку диригента Громада немає змоги організувати собі хор і тим більше за його допомогою популяризувати українську справу в Гаврі.

— О мекур. 21 червня в Омекурі заходами секції націоналістів відбулися збори української колонії, що винесли резолюцію про уповноваження інж. Д. Андрієвського на репрезентування Омекурської колонії в Дорадчій Раді Ліги Націй. Даремно де-хто з присутніх вказував на те, що цією справою займається Головна Українська Еміграційна Рада і ті представники, що там давно вже є і від української еміграції у Франції, і від інших країн, збори, на яких було присутніми більше половини не-емігрантів, а заробітчани, під впливами «націоналістів» все ж таки вирішили, що Омекур уповноважує п. Андрієвського до Ліги Націй. Омекур, який існує тільки як колонія, а не як Громада чи яка будь організація, і Ліга Націй. Це справді анекдот, але прикрий, хоч дуже частий в нашому життю.

Між иншим при підготовці цієї «акції» по розкладенню української еміграції, де-хто не посоромився вдатися і до дуже ненаціоналістичних способів; було розпущено чутку, що мовляв за те, щоб п. Андрієвського провести в Дорадчу Раду стоять і проф. О. Шульгин і інваліди. Тим, хто цьому в Омекурі не повірив довелося навіть спішно запитувати Париж про те, чи це правдиво, і одержати телеграфічне спростовання Головної Еміграційної Ради, яке і було прочитане на зборах.

Підчас зборів «націоналісти» між

иншим, як аргумент за те, що треба дати уповноваження п. Андрієвському, наводили й те, що таке уповноваження вже дане Громадою у Франції (невідомо було тільки — що це за громада у Франції чи Ля-Тур Мобурська чи Шаповала). З того, як справа ставилася «націоналістами» в Омекурі ясно, що їхній провід за всяку ціну хоче провести свого представника, хоч би способи цього проведення були й шахрайські, і робити в Дорадчій Раді шкоду загально-еміграційній українській роботі, яка ведеться вже від довшого часу.

З промов, які говорилися на Омекурських зборах можна було собі цілком здати справу, що ті, які влаштовували збори і настоювали на наданню мандату, абсолютно не уявляли собі ні того, як попадають представники до Дорадчої Ради, ні того, як зареагує Дорадча Рада, як така, на нову претензію на представництво з боку якихось нових українських нікому невідомих формацій. В своїй душевній простоті і ініціатори, і ті, що голосували, про це все забули. Може це й краще, бо це вказує на явну несерйозність акції. Шкода тільки, що тереном для цієї «акції» націоналісти вибрали Омекур, знов Омекур, той Омекур, що здавалося вже на багатьох своїх помилках і авантюрах міг де-чому навчитися.

— Хворим воякам армії УНР у Франції. Крім одержаних раніше 261 фр. надійшли пожертви від п. Джуса — 10 фр., та по підп. листові від україн. колонії в Crespin, Blanc, Misseron, Nord, (збірка п. І. Варнак-Вонархи) — 105 фр.: п. К. Генцита — 5, І. Вонарха — 10, С. Кремьнь — 20, В. Банк — 25, П. Гульдинський — 15, Ф. Котвицький — 15 та П. Мамонтів — 15. Всього зібрано 376 фр. З цих грошей вислано хворим: п. О. Семкові (Париж) — 100 фр., Кушнірові (Ліон) — 100 фр. та видано на похорон П. Фолушняка — 143 фр. Лишається 33 фр.

В Польщі

— Українська Дитяча Школа в Варшаві. 15 травня б. р. закінчено шкільний рік і розпочалися літні ферії в Українській Дитячій Школі у Варшаві, що її засновано 10 листопаду мин. року. Вона ділилася на дитячий садок, нормальну школу і недільні лекції українознавства. В дитячому садку, до якого вчашало 7 дітей (вік від 4 до 6 літ), навчання відбувалося по програмі нормальних дитячих садків і провадилося під проводом п. А. Нестеренкової до Різдвяних свят і п. Назаркевичевої — після них.

В нормальній школі, до якої вчашало 4 дітей у віці від 7 до 10 літ, навчання відбувалося згідно програму мійських нормальних шкіл, а самі лекції викладали: проф. Біднов (релігія), О. Теліга і Л. Лукасевич (рідна мова), К. Чайківська (польська мова), інж. О. Ільницький (аритетика), п. Пушкарева (німецька мова), М. Мандзенко (французька мова), С. Лукасевичева (краснопис), О. Теліга (танці) і п. Назаркевичева (руханка).

На недільних курсах українознавства, які відвідувало 10 дітей у віці від 8 до 12 літ, викладали: проф. В. Біднов (релігія і історія України), Л. Лукасевич (укр. мова і література), інж. О. Ільницький (загальна географія) та д-р Чикаленко (географія України). Навчання переводилося по програму доповнюючих курсів українознавства. При школі з ініціативи укр. пластунок було організовано пластовий гурток, який працював під проводом п. Поповичівної. Школа існувала під протекторатом УЦК у Польщі, який вже виступив перед відповідними владами з справою легалізації.

Справами школи керувала Педагогічна Рада за посередництвом президії, в склад якої в минулому 1929-30 шкільному році входили: інж. О. Ільницький, голова, інж. П. Нестеренко — скарбник і Л. Лукасевич — секретарь. На протязі минулого

шкільного року в Школі відбулося 342 викладових годин при 98 викладових днях. Матеріальні засоби, потрібні для свого існування, Школа черпала з оплати за навчання, яка в дитячому садку виносилася — 10, в нормальній школі — 25 і на недільних курсах українознавства — 10 зл. на місяць, з прибутків від улаштування розваг, з пожертв по підписних листах то-що. Загальний актив школи виглядає так: платня за навчання і шкільні приладдя — 293 зл. 58 гр., пожертви окремих осіб — 707 зл. 05 гр., Українського Клубу у Варшаві — 33 зл., Союзу Українок-емігранток у Польщі — 61 зл. 80 гр. прибуток від лотереї на ялинці та вечірці для дітей — 231 зл. 47 гр. прибуток від буфету на них — 243 зл. 65 гр. та від продажу книжок — 101 зл. 05 гр. Це разом дало — 1.671 зл. 60 гр. і забезпечило Школі існування в минулому шкільному році. Підкреслити треба офірну працю цілого педагогічного складу Школи. Крім навчання Школа в міру можливості робила і періодичні заботи для дітей цілої української колонії у Варшаві. Багато праці покладено в підстави будови нової потрібної для Варшавської колонії установи. Але праці не шкода. Вона дала наслідки, вона розвивається і йде вперед.

І. Л.

В Болгарії

— 25 травня в Софії. 25 травня в день 4-ої річниці смерті б. Головного Отамана С. Петлюри в церкві св. св. Кирила і Методія в Софії заходами «Української Громади в Болгарії» було відслужено панахиду за спокій душі Великого Патріота і Мученика. Присутніми були члени Громади із своїм прапором і запрошені гості — члени «Укр. Об'єднання» та інші українські емігранти м. Софії, а також і болгаря.

— Студентська екскурсія з Праги. 30 травня із Праги (ЧСР) прибула до Софії екскурсія студентів Празь

кої політехніки. В числі студентів знайшовся і наш українець п. Микола Маліїв голова «Громади Українських і Білоруських студентів лісової інженерії в Празі». Заявившись до президії нашої Громади 1 червня, п. Маліїв передав нам привітання від його організації. В той же день Рада Громади в повному складі вкупі з п. Маліївим вдалася на Могили Михайла Драгоманова, на яку останній поклав китицю квітів. На засіданню своїм Рада Української Громади в Болгарії постановила рахувати почесним членом нашої Громади вищезгадану організацію в чім і видано було її голові членську картку. Незалежний.

В Італії

— Вечір української поезії та музики в Турині. 30 травня в Турині влаштовано було заходами пані Млади Липовецької «Вечір української поезії та музики». Успіх був грандіозний. Всі залі були повні народу. Вступне слово, в якому пані Млада Липовецька дала короткий нарис укр. історії було заслухано з великою увагою, і оплескам не було кінця. Декламація віршів Т. Шевченка в італійським перекладі, зробленім панією Липовецькою за допомогою відомого італійського поета Чезаре Меано, зробила колосальне вражіння, а «Заповіт» викликав навіть сльози. Цей переклад ще не надрукований, але його бачило багато італійських письменників і находило дуже владим. Декламував дуже добре інж. Джакомо Негри.

Українські пісні в супроводі арфи (арфистка відома туринській публіці панна Ельза Піера Ольмо) мали також великий успіх. Де-які з пісень, перекладено п. Липовецькою на італійську мову, викликали оплески і публіка примушувала їх повторювати.

Місцева преса дуже тепло й прихильно одізналася на цей вечір, присвятивши йому багато заміток. «La Stampa» знайшла ук-

раїнські пісні дуже гарними і висловила побажання, щоби пані Липовецька продовжувала працюю по розповсюдженню української музики й поезії серед італійського суспільства. Так само гаряче вітала і «Gazetta».

В Чехії

— В українським Історично-Філологічним Товаристві відбулися у вівторок дня 17 червня 1930 р. о 15 г. в помешканні Мала poslucharna (Praha V, Brehova ul. 5) доклади дійсних членів: 1. Сімовича, В. І. — «Михайло Лучкай з нагоди 100-ліття виходу в світ його граматик». 2. Артимовича, А. В. — «Модерні погляди на теорію грецької метрики».

В Америці

— Обходни 4-ої річницї смерти бл. пам'яті Головного Отамана С. Петлюри в Вонда, Саск., Канада. 25 травня Українці м. Вонда за проводом Заряду Народного Дому ім. С. Петлюри вшанували пам'ять С. Петлюри урочистою панахидою в місцевій Православній церкві. Тогож дня у вечері в салі Народного Дому відбулася Академія зі слідуючою програмою: 1. Вступне слово — п. Ів. Данильчука. 2. «О, Україно» — відспівав хор Народного Дому. 3. Декламація: «На смерть Петлюри» — вик. панна М. Щербань. 4. «Ой, впа в стрілець» — Хор Народн. Дому. 5. Реферат: «С. Петлюра і його заслуги» — відчитав п. Ю. Стечишин, Голова Укр. Інституту ім. Петра Могили. 6. «Гей на горі». — Хор Народн. Дому. 7. Декламація: «В сумні роковини» — п. В. Васильців. 8. «Отамане» — виконав муж. хор Нар. Дому. 9. Декламація «Каменярі» — п. Іван Данильчук. 10. «Не пора, не пора» — відспівав хор Нар. Дому.

Присутніх на Академії було поверх 200 осіб, хоч погода була досить несприятлива, а до тогож

і наші люде не є всі скупчені у Вонда.

На фонд пам'ятника С. Петлюрі Народний дім вислав 13 долларів.

— В Детройті. На початку травня в Дейтройті в Америці більшовики організували були віче для винесення протесту проти надто м'якого присуду харківського суду над акад. Єфремовим і товаришами. Однак місцеві українські організації проти цього повстали і, з'явившись на більшовицьке віче у великій кількості, його розігнали. Більшовики покликали були американську, звісно буржуазну, поліцію, але й це не помогло. Комуністам нічого не залишалось іншого, як позивати українців в суді. У відповідь на безсильну демонстрацію більшовиків українці скликали своє віче протесту проти харківського суду. До цього протесту приєдналося, з гаслом «Єдиний фронт проти більшовиків», до 30 місцевих укр. організацій. Тимчасом суд виправдав тих українців, що розправилися з більшовиками їхніми ж способами.

На Далекому Сході.

— «Сто тисяч» в Харбині. 9 червня місцева секція українського драматичного гуртка УМСА «Просвіта» виставила п'єсу Тобілевича «Сто тисяч». Добре провели ролі п. М. Ласкавий, Н. Григор, Шабельний, пані М. Слищенко і Л. Григор. Треба особливо одмітити п. Т. Нестеренка, який показав великі здібності. Паславський був на місці в своїй ролі. (Гун-Бао» ч. 1070 з 11. УІ).

З газет

— «Путь Труда» (ч. I 16. У с. р.), що виходить в Парижі російською мовою, в статті «В чем здесь дело» гаряче нападає на шерлокхолмську діяльність бувшого московського революціонера Бурцева, що від дов-

шого часу вже зробився детективних справ майстром. Між іншим в згаданій статті згадується і про ролю Бурцева в процесі Шварцбарда. Судячи по статті, вона, ця роля, була не дуже гарна і зводилася до того, щоб за всяку ціну насолити українцям. Можливо, що це все більше розкриється після того, як Бурцев підійме рукавицю кинуту йому журналом «Путь Труда». Не зробити цього він не може, бо надто вже важні кинуті йому обвинувачення.

— «O g l u J u r t» турецька газета за 28. У. с. р. умістила статтю про процес Спілки Визволення України.

Лист до Редакції.

Високоповажаний Пане Ректорче,

21 червня ц. р. Загальні Збори Укр. колонії в Омекурі винесли постанову видати од колонії мандат п. Андрієвському (Дмикторові) на третього представника в Комісії при Лізі Націй. Я, персонально не погоджуюся з означеною постановою, про що доводив зборам, бо співпраця п. Андрієвського мусить бути обумовлена згодою представників наших, що вже мають: п. Шульгина та представника од інвалідів. Лишень тоді ця праця може бути продуктивною. п. Андрієвський, що належить до «націоналістів», яких програм дуже відрізняється від поглядів п. Шульгина, безумовно буде перебувати в стадії хронічної опозиції до починань останнього, а це буде шкودити справі і компромітувати представництво в цілому. Э огляду на те, що я перебуваю в Омекурі, а постанова під впливом місцевої організації «націоналістів» винесена від цілої колонії цим листом мушу од постанови відцуратися.

З правдивою повагою
А. Тарнавський (—)

Омекур
21 червня 1930 р.

Зміст.

— Париж, неділя, 6-го липня 1930 року — ст. 1. — Д. Під Чорним Островом (пам'яті генштабу ген-хор. Є. Мешковського) — ст. 3. — Р. С. Про організацію в йська — ст. 6. — В. С. З життя й політики — ст. 9. — O b s e r v a t o r . З міжнародного життя — ст. 12. В. Протест Ісламу — ст. 15. — З партійного життя — ст. 16. — Кінець обмовної справи — ст. 19. — З преси — ст. 21. — X p o н і к а . З Великої України — ст. 22. З життя укр. еміграції у Франції — ст. 23. — В Польщі — ст. 28. — В Болгарії — ст. 28. — В Італії — ст. 29. — В Чехії — ст. 29. — В Америці — ст. 29. — На Далекому Сході — ст. 30. — З газет — ст. 30. —

З'їзд представників організацій інженерів та техніків українців на еміграції

В кінці жовтня або на початку листопада місяця біжучого року відбудеться в Празі з'їзд представників організацій інженерів та техніків українців на еміграції.

До участі в з'їзді вже зголосилися наступні організації:

1. Спілка Українських Інженерів у Франції.
2. Спілка Інженерів та Техніків Українців у Польщі.
3. Українська Господарська Академія в ЧСР.
4. Спілка Українських Лісівників в ЧСР.
5. Спілка Сільсько-Господарських Техніків в ЧСР.
6. Спілка Українських Економістів в ЧСР.
7. Спілка Гідротехніків та Меліораторів при У. Г. А.
8. Секція Інженерів у Празі.
9. Спілка Українських Інженерів на Словаччині.
10. Гурток Інженерів у Брні.

Завданням з'їзду є утворити професійний аполітичний Союз інженерів та техніків українців на еміграції, який би об'єднував всі фахові українські організації.

Перший день з'їзду відбудеться в Празі, а останніх два дні з'їзду — в Подєбрадах. Про день відкриття буде оголошено окремо. Організації українських інженерів та техніків, що цікавляться справами з'їзду чи бажали б взяти в ньому участь, за відповідними інформаціями мають звертатись до Голови Організаційної Комісії проф. Шереметинського по адресі: Чехія, Подєбради-Лазне, готель «Централь».

Професор Ір. Ш е р е м е т и н с ь к и й
Голова Організаційної Комісії.

Тузів.
Секретарь.

Збірник пам'яті Симона Петлюри

виданий Міжорганізаційним Комітетом вшанування пам'яті С. Петлюри в Празі можна набувати в Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі.

Ціна 1 долар — 25 фр. з пересилкою.

Гроші слати на ім'я бібліотекаря:

Mr I. Rudicev. 11, Square de Port Royal Paris XIII. France.

З'їзд Українських Інвалідів в Польщі.

На підставі § 48 Статуту скликається УІІІ-й черговий делегатський З'їзд членів Спілки на 10 годину рано дня 14 липня 1930 року в Українській Станиці при м. Каліші.

Делегати на З'їзд вибираються з числа членів Спілки в пропорції: один делегатів від трьох виборців.

П р и м і т к а : На підставі § 37 Статуту член Спілки, який має на день 1. УІ. 1930 р. трьохмісячну залеглисть членського внеску, не може бути обраним на делегата, як рівнож не може брати участі у виборі делегатів.

Делегатські мандати (уповноваження) підписують вибравші делегата інваліди і підписи останніх засвідчуються на мандаті Правлінням Спілки або-ж іншими Організаціями чи представниками польської влади, з приложенням круглої печатки.

Програма З'їзду.

1. — Відкриття З'їзду
2. — Обрання Мандатної Комісії і перевірка мандатів
3. — Обрання Президії З'їзду
4. — Зачитання протоколу УІ-го делегатського З'їзду з дня 12.І.1928 року.
5. — Звіт про діяльність Правління Спілки за час від УІ-го З'їзду.
6. — Звіт Скарбника Правління Спілки
7. — Доповідь Ревізійної Комісії
8. — Затвердження кошторису на наступний рік
9. — Вибори репрезентативно-виконавчих Органів Спілки
10. — Вільні внесення.

Каліш, дня 27. УІ. 1930 року.

Правління Української Спілки
Воєнних Інвалідів

Ген.-хор. Загородський (голова) Скрипка (секретарь)

Єдина адреса Редакції й Адміністрації

« Т Р И З У Б А »

42, Rue Denfert-Rochereau, Paris 5-e.

Для поштових переказів у Франції застається по старому: «Le Trident».
Chèque postal 898. 50. Paris

Редагує — Комітет.

Адміністратор : Іл. Коєнко.

Le Gérant : M-me Perdrizet.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V)

Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.